

A.3. TEORIA I PRAKTYKA BEZPIECZEŃSTWA W TRANSPORCIE KOLEJOWYM

A.3.4. Zarządzanie bezpieczeństwem – dr inż. Paweł Rolek (Instytut Transportu Kolejowego)

W tym bloku tematycznym poruszone zostaną zagadnienia związane z zarządzaniem bezpieczeństwem przez podmioty działające na rynku przewozów kolejowych. W toku dyskusji postaramy się odpowiedzieć na pytania:

- Kto powinien zarządzać bezpieczeństwem?
- Jak robić to skutecznie?
- Skąd czerpać wiedzę?
- Jakie są narzędzia służące do zarządzania bezpieczeństwem?
- Kto jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo w firmie?
- Czy procedury bezpieczeństwa są „ludzkie” ?
- Jaka jest rola człowieka w systemie zarządzania bezpieczeństwem?

Poruszymy kwestię zarządzania bezpieczeństwem w kluczowych obszarach oddziaływania firmy na środowisko zewnętrzne jak i zapewnienie realizacji procesów transportowych w takich obszarach jak:

Ochrona życia i zdrowia: Bezpieczeństwo w transporcie ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia ochrony życia i zdrowia osób podróżujących, pracowników branży transportowej oraz innych użytkowników infrastruktury i środków transportu.

Unikanie wypadków i wyciągnię wniosków: Środki zarządzania bezpieczeństwem w transporcie pozwalają identyfikować, analizować i minimalizować ryzyko wypadków i incydentów, co może zmniejszyć liczbę ofiar i obrażeń.

Ochrona mienia: Bezpieczne zarządzanie transportem pomaga również w ochronie mienia, towarów i infrastruktury transportowej przed kradzieżami, uszkodzeniami i innymi szkodami.

Zapewnienie ciągłości działania: Poprawa bezpieczeństwa w transporcie przyczynia się do zapewnienia ciągłości działania systemów transportowych, co jest istotne dla gospodarki i życia społecznego.

Zgodność z przepisami prawa: Wiele krajów wprowadza surowe przepisy i wymagania dotyczące bezpieczeństwa w transporcie, co sprawia, że zarządzanie bezpieczeństwem staje się nie tylko kwestią moralną, ale także prawno-ekonomiczną.

Zachowanie dobrego imienia: Firmy transportowe i organizacje odpowiedzialne za infrastrukturę transportową mogą czerpać korzyści ze zwiększonego zaufania klientów i społeczności, jeśli prowadzą działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa.

Optymalizacja kosztów: Wypadki i incydenty w transporcie mogą prowadzić do znacznych kosztów, takich jak naprawy, odszkodowania, utrata towarów i przestój operacyjny. Efektywne zarządzanie bezpieczeństwem może pomóc w ograniczeniu tych kosztów.

Świadomość związana z koniecznością właściwego zarządzania bezpieczeństwem w Polsce jest już głęboko zakorzeniona wśród osób pełniących funkcje Pełnomocnika ds. systemów zarządzania bezpieczeństwem (i ich odpowiedników) w firmach transportowych, u zarządców infrastruktury, jak i organach nadzorujących działalność podmiotów od strony

wymogów przepisów związanych z transportem. Minęło już sporo czasu od kiedy pojawiły się pierwsze przepisy regulujące ten obszar zarządzania wśród firm kolejowych. Mowa tutaj oczywiście

o Dyrektywie dotyczącej bezpieczeństwa w transporcie kolejowym, która została wprowadzona przez Unię Europejską w 2004 roku. Dyrektywa ta, znana jako Dyrektywa 2004/49/WE, określała ramy bezpieczeństwa dla systemów kolejowych w państwach członkowskich UE. Jej celem było zapewnienie jednolitych standardów bezpieczeństwa oraz promowanie ciągłego poprawiania bezpieczeństwa w sektorze kolejowym. Dyrektywa ta wprowadziła m.in. obowiązek prowadzenia analizy ryzyka, powołanie krajowych organów bezpieczeństwa, wymogi dotyczące certyfikacji i zezwoleń dla operatorów kolejowych, oraz system raportowania incydentów i wypadków.

W którym miejscu znajdujemy się obecnie? Czy lata doskonalenia systemów zarządzania bezpieczeństwem wśród przedsiębiorstw kolejowych przynoszą owoce?

Obecnie wiele mówi się o tzw. kulturze bezpieczeństwa. Czy idee i zasady z nią związane mają wpływ na zarządzanie bezpieczeństwem w firmie? Jak ważny jest człowiek „w systemie”?

Należy pamiętać, że pracownicy odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu bezpieczeństwem. Ich zaangażowanie i świadomość są niezbędne do skutecznego wdrażania i utrzymania zasad (polityki) bezpieczeństwa, szczególnie w takich aspektach jak:

Zgodność z procedurami i przepisami: Pracownicy powinni być zaznajomieni z procedurami i przepisami wewnętrznymi dotyczącymi bezpieczeństwa pracy w swojej firmie oraz być w stanie ich przestrzegać.

Uczestnictwo w szkoleniach: Regularne szkolenia z zakresu wymogów bezpieczeństwa są istotne dla zwiększenia świadomości na temat potencjalnych zagrożeń i sposobów minimalizacji ryzyka ich materializacji, jak i istoty prezentowania zachowań promujących zasady bezpieczeństwa.

Zgłaszanie incydentów i nieprawidłowości: Pracownicy powinni zgłaszać wszelkie incydenty, wypadki, ryzyka oraz nieprawidłowości związane z bezpieczeństwem, aby umożliwić wdrażanie odpowiednich działań korygujących i zapobiegawczych.

Zgłaszanie propozycji ulepszeń: Pracownicy mogą aktywnie uczestniczyć w procesie doskonalenia bezpieczeństwa, zgłaszając propozycje ulepszeń, nowych rozwiązań lub środków zapobiegawczych.

Wzajemna troska o bezpieczeństwo: Współpraca między pracownikami w zakresie dbania o bezpieczeństwo i wspierania się nawzajem w przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa może znacząco przyczynić się do zmniejszenia ryzyka wypadków.

Dbanie o swoje zdrowie i bezpieczeństwo: Pracownicy powinni również dbać o własne zdrowie i bezpieczeństwo, stosując się do zasad bezpiecznej pracy, używając odpowiednich środków ochrony osobistej i unikając ryzykownych zachowań.

Kultura bezpieczeństwa: Kultura organizacyjna, która promuje wartości związane z bezpieczeństwem i zdrowiem, może być budowana przez zaangażowanie pracowników w proces zarządzania bezpieczeństwem i zapewnienie im wsparcia w dbaniu o swoje bezpieczeństwo i zdrowie.

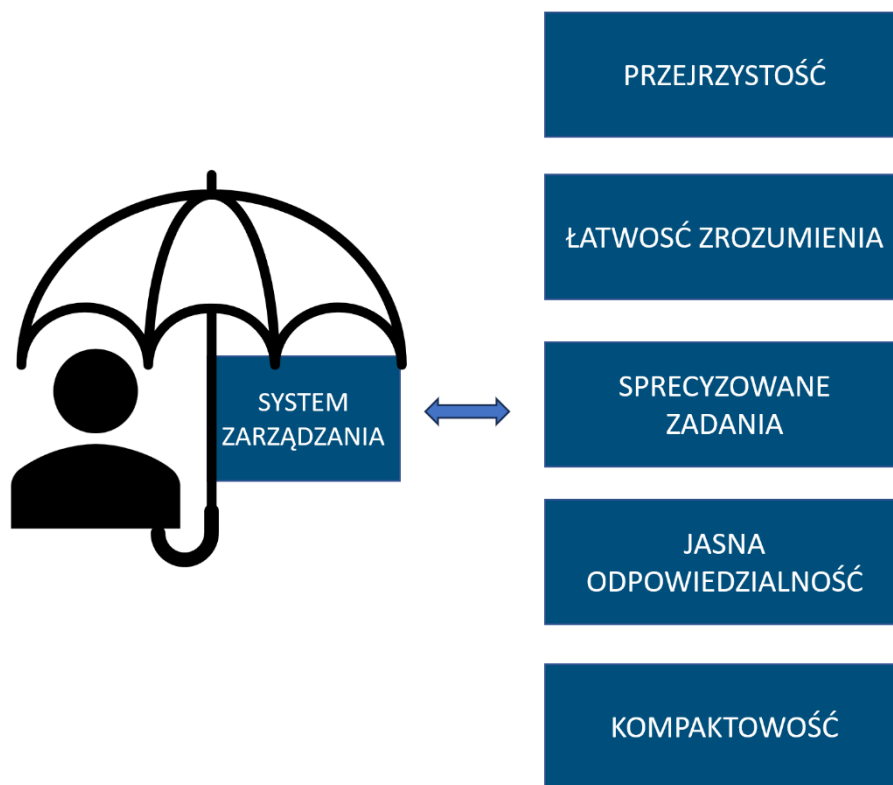
Na pracownikach spoczywa ogromna odpowiedzialność z punktu widzenia bezpieczeństwa funkcjonowania firmy – niezależnie od zajmowanego stanowiska. Z drugiej strony zwykło się

mówić, że człowiek bywa „najstabszym ogniwem” w łańcuchu zarządzania bezpieczeństwem. Jako istoty ludzkie, jesteśmy w dużej mierze podatni na czynniki które znacząco mogą wpływać na naszą koncentrację, sprawność postrzegania i analizowania otaczającej nas rzeczywistości a w szczególności na podejmowaniu szybkich i trafnych decyzji - tj. zmęczenie, niesprzyjające otoczenie, przebodźcowanie, etc. Dodatkowo niebagatelny wpływ na decyzje o zachowaniu się w sposób bezpieczny ma samo otoczenie pracownika – tj. praca za wszelką cenę, chęć przypodobania się, a co za tym idzie nierzadko przecenianie swoich umiejętności i możliwości (Rys.1).

Rys. 1 Obciążenia pracownika i oczekiwania pracodawcy

Odpowiedzią na te wyzwania, a zarazem dużą odpowiedzialnością, wiedzą i umiejętnościami osób zarządzających bezpieczeństwem w przedsiębiorstwie jest stworzenie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem **przyjaznego dla pracowników** i ... samych zarządzających. Żeby taki system spełniał powyższe założenia musi być prosty, zrozumiały i **dopasowany do przedsiębiorstwa** – zarówno operacyjnie jak i kulturowo (Rys.2). System i jego procedury napisane niezrozumiałym językiem, przesadnie skomplikowane i nieumiejętnie (lub wcale) niedopasowane do przedsiębiorstwa (np. powielające się czynności wynikające z wielu wdrożonych systemów zarządzania), nie będą efektywne i przyniosą zawsze skutek odwrotny do zamierzonego – będą zniechęcać pracowników do aktywnego uczestnictwa w zarządzaniu bezpieczeństwem, przyczyniając się do promowania postaw niebezpiecznych.

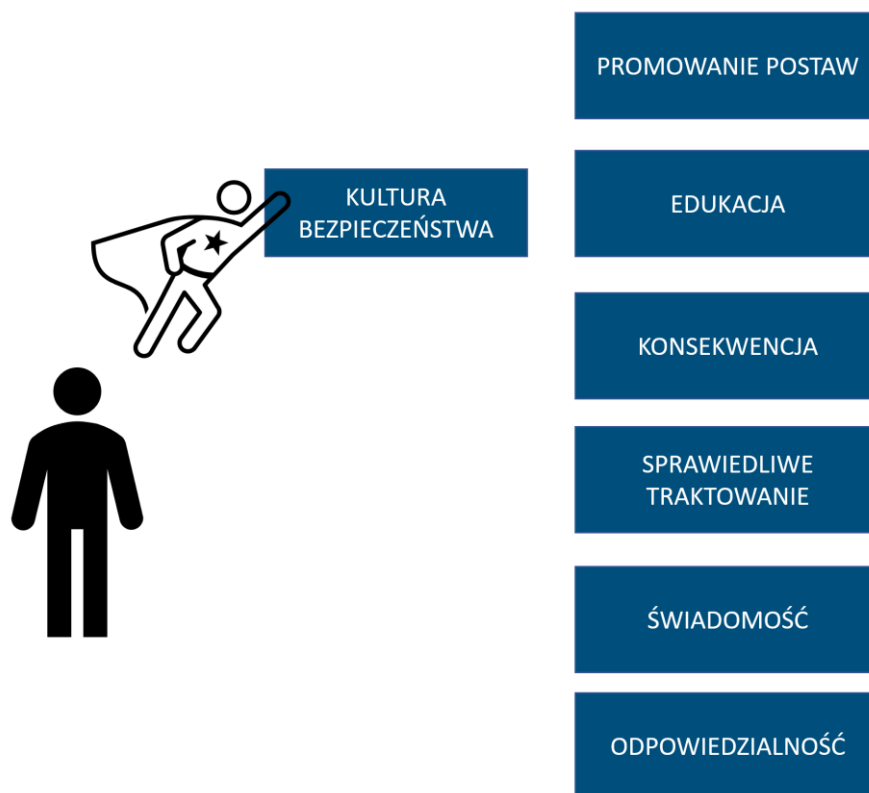

Rys. 2 Pożądane cechy systemu zarządzania

Ostatnim, ale wcale nie mniej ważnym, a może nawet najważniejszym aspektem zarządzania bezpieczeństwem w firmie jest rola kierownictwa i samego Zarządu firmy. Odgrywają oni kluczową rolę w kształtowaniu kultury bezpieczeństwa poprzez ustanowienie klarownych standardów i procedur, alokację zasobów, promowanie odpowiedzialnego przywództwa oraz wsparcie inicjatyw związanych z bezpieczeństwem. Ich zaangażowanie i liderstwo są kluczowe dla skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania bezpieczeństwem.

Zaangażowanie Zarządu i jego działania mają ogromny wpływ na sposób, w jaki firma traktuje kwestie bezpieczeństwa oraz jakie wartości są promowane. Przede wszystkim, Zarząd jest odpowiedzialny za ustalenie polityki bezpieczeństwa, która stanowi podstawę dla działań związanych z bezpieczeństwem w całej firmie. Ta polityka określa cele, wartości i zasady, które będą kierować wszystkimi działaniami w obszarze bezpieczeństwa. Ponadto, Zarząd ma za zadanie zapewnić odpowiednie zasoby finansowe, ludzkie i techniczne potrzebne do wdrożenia i utrzymania właściwego poziomu bezpieczeństwa w firmie. Rola zarządu obejmuje również promowanie odpowiedzialnego przywództwa w zakresie bezpieczeństwa. To właśnie liderzy na najwyższych szczeblach organizacji powinni stanowić wzór dla innych pracowników w zakresie przestrzegania zasad wdrożonego systemu zarządzania bezpieczeństwem. Przełożeni powinni aktywnie angażować się w kwestie bezpieczeństwa, wspierać inicjatywy pracowników w tym obszarze oraz być otwarci na zgłaszanie przez pracowników wszelkich obaw i propozycji dotyczących bezpieczeństwa. Ważnym elementem roli Zarządu jest również monitorowanie wskaźników bezpieczeństwa oraz analiza danych związanych z wypadkami i incydentami. Na podstawie tych informacji Zarząd może podejmować odpowiednie działania korygujące i prewencyjne w celu poprawy bezpieczeństwa w firmie. Kolejnym aspektem jest wsparcie szkoleń i edukacji z zakresu bezpieczeństwa. Zarząd powinien zapewnić pracownikom odpowiednie

szkolenia dotyczące bezpieczeństwa oraz upewnić się, że mają oni dostęp do informacji na temat identyfikowanych zagrożeń i sposobów ich unikania. Wreszcie, komunikacja i zaangażowanie Zarządu są kluczowe dla budowania kultury bezpieczeństwa. Zarząd powinien aktywnie komunikować się z pracownikami na temat kwestii bezpieczeństwa, promować otwartą kulturę, w której pracownicy czują się komfortowo w zgłaszaniu wszelkich kwestii związanych z bezpieczeństwem (Rys.3).

Rys. 3 Rola liderów w aspekcie kształtowania kultury bezpieczeństwa